

jának tekintette. Ebben az egész két évtizedben, aki valamirevaló nevezetességnek számított, nem térhetett ki a liberális-demokrata fejlődés utjai elől. Kosztolányi sem, sőt még Babits sem. 1918 után (Ady 1919 januárban halt meg) a szél alaposan megfordult. A liberális és demokrata haladás súlyos és égő sebeket kapott. Aki a gyökere mélyéig nem volt haladó szellem, aki másodvonalbeli készségeit elsővonalbelire akarta átképezni, akinek öngazoló fájdalmai voltak, annak pompás alkalom kínálkozott a jóvátételre. Ezek között jött legelsőül Kosztolányi. És, mert Ady volt az az irodalmi vonalkormányos, aki a „letűnt, összeesklott” korszakot leginkább jellemezte, őt átlépegetve jött Kosztolányi. Földessy nem tudja ezt neki elfelejteni. Rögtön írása megjelenése után neki támadt. Akkor Kosztolányi még élt. Most ő is meghalt. Felesége könyve nyomán Földessy újra támad. Derék becsületes harcos volt világéletében. Csak ha szétnéznünk a politikai és irodalmi csatáit, a bomlás felduzzadt kísértetei között, érthetjük meg, hogy mit jelent Földessy újból való kiállása Ady Endre mellett. Talán Földessy ezuttal nem is Kosztolányi miatt csattog. Félelne inkább evlági, semhogy időt pazaroljon a másvilágra költözött Kosztolányi utáni kiáltozására. Földessy a haladó és meg nem hamisítható Ady mellett áll ki újra és újra. (Pap Gábor)

A SZERVEZETLEN ROMÁN-MAGYAR KULTURKÖZELEDÉS.

A közelmúltban két gyűjtemény is napvilágot látott román költők verseiből. Egyik Kibédi Sándoré, aki Goga-fordításaiból adott ki egy kis kötetre valót, a másik Flórián Tiboré, aki Șteagu Octavian prózai költeményeit tette közzé magyarul. Amilyen öröndetes ez a román-magyar kulturális közeledés szempontjából, olyan elszomorító, hogy ezek a könyvek szervezetlen publicitásuk s érdeklődő magyar olvasóközönség hiányában

nem érhetik el a kívánt hatást. Bizonyos, hogy a kulturközeledés ki-mélyülésének elmaradásáért nem az erdélyi magyar literátorokat terheli felelőség, hiszen ha rendszertelenül és anarchikusan is, de szépszámú román irodalmi termék jelent meg, már Erdélyben magyarul. Viszont nem érthetetlen, hogy a kölcsönöség elmaradása hátráltatja és megbénítja a mozgalom kiterjedését s a magyar részről történő elszórt kísérletekből az olvasó nem a tényleges törekvéseket, hanem egyéni érdeket vagy lenézett és céltalan lojalitást hámoz ki.

A mozgalom intézményes és közös megszervezésére irányuló kísérletek, melyeknek egyik nem elhanyagolható eredménye a — sajátos helyzete folytán sokszor méltán gyanakvó — magyar olvasókétségeinek eloszlatása lett volna, nem jártak sikerrel. Valahol mindig megfeneklettek, mert nem tudták függetleníteni magukat a közélettől és politikától s kizárólag a szeilem területére korlátozódnak. Az újrakezdés iránti magyar részről megnyilvánuló óhajok pillanatnyilag Erdélyben legalább is naivak, de hiábavalók és céltévesztettek is, mert könnyen az őszintétlenség látszatát kelthetik. Ez azonban nem jelentheti a törekvések felszámolását, annál kevésbé, mert komoly eredményeket mindkét oldalon csak intézményes szerv munkájával lehet elérni, mely válogatna, kipuhatólná az olvasó érdeklődését és igényeit s valóban mai és általános értékeket juttatna el hozzá mindkét oldalon a tisztességes, de csak a fordító megítélése vagy hajlandósága folytán létrejött fordítások helyett. (KKJ.)

ERG AGOSTON megölte magát Olaszországban, az ott is megvalósított zsidó törvény miatt. Olaszországban végezte orvosi tanulmányait, ott telepedett le, ott nyitott orvosi rendelőt, ott vert gyökeret, állapodott meg s állt a férfikor gyümölcsbeérése előtt, — most az ujonnan honosított zsidók

olaszországi kiűzések, miután hazája már nem jöhetett, nem volt kedve és ereje újból kezdeni valami új és nehezen megtalálható hazában.

Mostanában sokan halnak meg így önkéntesen, kiábrándítva még a pusztai élet lehetőségeiből is, egy határ partjaira téve, nem is egy tenger özőne elé, de csupasz kövekre, ahonnan nincs hová. A kor, mely ismeri multját, nem ismer ilyen tragédiákat.

Keserű emlékezni Erg Ágostonra, mint ahogy keserű a kínzó homály mélyén emlékezni a fényre. S Erg Ágoston hogy fénylett! Az elme és az érzület milyen biztató világosságaival készült orvosi és írói pályájára! Menyi elhivatottsággal, régen, bent a lezárt időben, azokban a szinte évszázadokkal ezelőtti években még, amikor a Korunk indult. Ha visszaemlékezem azokra az évekre: a legújabbkori európai humanizmus szinte boldog évei azok, amikor mindenki s ez a lap is a háborúból kimentett élet mámorával vetette magát a világra és fedezte fel a háború következtében elváltozott lét dolgait. Azok az évek és napok voltak ezek, amikor mindenki jórészt annyit számított, amennyit először ő vett észre. Erg Ágoston igen sok vonatkozást látott először az alatt a pár év alatt, amíg lázasan figyelt és írt. Napjai költészetében, amikor a gözölgő avangardizmusok először higgadtak ismét őszintén a művészetek királyi stílusa: a realizmus felé, ehhez a tisztuló avangardizmushoz csatlakozott. A kaosz helyett az utra, mert az összefüggések kifejezése s nem a gomolya volt a célja. Az értelem és nem a láz. Szenvedélye volt az értelemadás s a nagy kavargásra kiáltani: „Nem úgy van, de így!” Ezt mondta, amikor elő-

ször írt magyarul mélyen Proust-ról, ha a jenki és a joghi között látott összefüggéseket, ha Papini Krisztus-élményéhez nyult, ha Marinetti egy kiáltványát tette szóvá, ha a pszichoanalízis, az orosz szekták, a lengyel irodalom, a burleszk és a clown vagy a fasiszta nők kérdése ötlött eléje. Mert ennyi mindenféle érdekelte, az egész világ: az élet — ahogy mondhatjuk lemondással most, hogy az életet kioltotta magában. Bizonyára ilyen széles volt az érdeklődése akkor is, mikor betegek mellére hajtotta fejét. Ilyen alapos és tiszta tekintetű, ilyen biztos és nyugodt s ugyanilyen biztos a diagnózis meghatározásában is.

Nem tudom mi mehetett azután végbe éveken át benne. Csak azt tudom, hogy elhallgatott.

Most már kínos számomra, hogy a hosszú hallgatás okáról nem érdeklődtem nála. De annyian hallgattak el közben. A Korunk munkatársai közül is annyian összecusukták a szájukat. Sok egykori munkatársunk áll így összeszegezett szájjal a világban. Mire gondolnak — tünődöm sokszor. Lehet más értelme ma a magyarul leirandó betűnek, mint amit mi vallunk!? Ezek a csukott szájak előbb-utóbb megszólalnak, nyugtatom meg magam. Így vártam Erg Ágostonra is s üzentem és ő üzent, hogy igen... majd...

Az üzenetet nem váltotta be. Örökre összecusuklott a szája. En tudom: nagy kárára mindannyiunknak. S ezt a jó lelkiismeret egyszer még majd alaposabban megemlíti. Mert eljő a kor, amikor lapjaink fölé borul s papírjaink sárguló porából őt is kiássa s a vakon elpusztított értékek táblájára írja a nevét. (Gaál Gábor)